

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ระบบการปกครองของเพลโต (Plato) และนิทเช่ (Nietzsche)

ลีโอ สเตราส์ (Leo Strauss) ได้อธิบายความหมายของระบบการปกครอง (regime) เอาไว้ว่า “มันคือระเบียบ รูปแบบ ที่กำหนดบุคลิกลักษณะแก่สังคม เป็นรูปแบบของการดำเนินชีวิต อันมีลักษณะเฉพาะตัว หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งระบบการปกครองก็คือรูปแบบชีวิตของผู้คนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยที่รูปแบบของแต่ละระบบการปกครองนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของเหล่าสมาชิก ที่สามารถบอกเราได้ว่ามีมนุษย์ประเภทไหนหรือชนิดใดอาศัยอยู่ภายใต้ระบบการปกครองนั้นๆ” (Strauss, 1989:32) นอกเหนือไปจากการสะท้อนให้เห็นถึงประเภทหรือชนิดของมนุษย์แล้ว สิ่งที่ยังมีความสำคัญที่ระบบการปกครองได้บรรจุเอาไว้ก็คือ “รูปแบบของสังคม (form of society) หมายถึงสังคมที่ดีกับสังคมที่ไม่ดี รูปแบบของนครรัฐ (form of state) รูปแบบของรัฐบาล (form of government) รสนิยมของการใช้ชีวิต (style of life) แบบแผนทางด้านศีลธรรม (moral taste) และเจตจำนงแห่งกฎหมาย (spirit of laws) รูปแบบดังกล่าวนี้ได้บ่งบอกถึงตัวเป้าหมายสูงสุดที่ระบบการปกครองนั้นๆได้ตั้งเอาไว้ (goal) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะและประเภทของผู้ปกครอง” (Strauss, 1989: 207) โดยจะเห็นตัวอย่างได้จากระบบการปกครองคนาธิปไตย (oligarchy) ที่มีผู้ปกครองหรือรัฐบาลมาจากบุคคลผู้ที่มีฐานะร่ำรวยทางด้านวัตถุและเงินทอง ดำเนินการปกครองโดยการให้คุณค่า ให้ความสำคัญกับการแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยทางด้านวัตถุเงินทอง

อัลลัน บลูม (Allan Bloom) อธิบายความหมายและความสำคัญของระบบการปกครองว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการศึกษารัฐศาสตร์ (political science) โดยยอมรับกันว่าระบบการปกครองถูกปฏิบัติในฐานะข้อเท็จจริงทางการเมือง (political fact) อันเป็นสาเหตุของข้อเท็จจริงทั้งหมด โดยที่ระบบการปกครองได้สะท้อนให้เรามองเห็นเนื้อหาที่ประกอบขึ้นอยู่ภายในตัวมัน นับตั้งแต่ประเภทหรือชนชั้นของผู้ปกครอง วิถีชีวิตของพลเมือง ระบบการปกครองยังได้เป็น

* “regime” มาจากคำ “politeia” ในภาษากรีก ซึ่งในบางครั้งอาจแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “constitution”

ตัวกำหนดลักษณะด้วยการบ่งบอกถึงรูปแบบของกฎหมาย การศึกษา ทรัพย์สิน ครอบครัวและการแต่งงาน ดังนั้นความน่าสนใจในการศึกษาระบบการปกครอง เกิดขึ้นมาจากการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงผลกระทบของระบบการเมืองที่เกิดขึ้นกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนจำนวนมาก ตลอดไปจนถึงความพยายามของมนุษย์ในการแสวงหาชีวิตที่ดีภายใต้ระบบการเมืองเหล่านั้นด้วย (Bloom, 1968,414)

เพลโตได้แบ่งระบบการปกครองออกเป็นห้ารูปแบบ จัดอันดับจากระบบการปกครองที่ดีที่สุดไปสู่ระบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด และมีความเสื่อมมากที่สุด ได้แก่ 1.ระบบราชาธิปไตย (monarchy) หรืออภิชนาธิปไตย (aristocracy) อันเป็นการปกครองโดยผู้ปกครองที่ดีที่สุด มีเป้าหมายมุ่งไปสู่ความดีและคุณธรรม เพื่อให้บังเกิดความยุติธรรมขึ้นแก่ระบบการปกครอง 2.ระบบพลาธิปไตย (timocracy) คือการปกครองโดยผู้ที่รักในเกียรติยศและศักดิ์ศรี มีคุณธรรมหลักคือความกล้าหาญ เพลโตจัดให้ระบบพลาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ดีหรือมีความยุติธรรมรองมา 3.ระบบคณาธิปไตย (oligarchy) คือการปกครองโดยกลุ่มคนรวย ตั้งเป้าหมายเอาไว้ที่การสะสม และการปกป้องทรัพย์สินเงินทอง ความร่ำรวยมั่งคั่งในทางวัตถุของตัวเอง ครอบครัวและพรรคพวก 4.ระบบประชาธิปไตย (democracy) คือการปกครองของคนจำนวนมาก ดำรงตนในลักษณะของการเป็นเสรีชนที่เน้นเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นสิ่งสำคัญ 5.ระบบทรราชย์ (tyranny) เป็นการปกครองภายใต้ผู้นำที่ปราศจากแนวคิดของความยุติธรรมโดยสิ้นเชิง อีกทั้งยังไม่มีความรู้สึกละอาย สำนึกผิดต่อความอยุติธรรมที่ตัวเองได้กระทำลงไป

กล่าวได้ว่ารูปแบบของระบบการปกครองมีหลากหลายประเภท ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะนำมาสู่ประเด็นเรื่องของความขัดแย้งและการถกเถียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งทางด้านการตัดสินในเชิงคุณค่า (value judgment) ว่าระบบการปกครองแบบไหนดีกว่า ระบบการปกครองแบบไหนมีความเลวร้ายมากที่สุด หรือระบบการปกครองแบบไหนมีความเลวร้ายน้อยที่สุด มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ปกครองมนุษย์มากที่สุดและสามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้จริง ซึ่งสิ่งดังกล่าวได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาปรัชญาการเมือง (political philosophy) โดยประเด็นตัวคำถามใหญ่ที่ทางปรัชญาการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาการเมืองสมัยโบราณ (classical political philosophy) พยายามที่จะแสวงหาคำตอบก็คือ “ความรู้เกี่ยวกับความดี (knowledge of the good) และเชื่อมโยงกับการมีชีวิตที่ดี สังคมที่ดีและสร้างให้เกิดระบบการปกครองที่ดีขึ้นมาได้อย่างไร” (Strauss, 1989:3)

เรื่องราวและความเป็นมาของแนวความคิดว่าด้วยระบอบการปกครองต่างๆ (regimes) ได้อยู่ในความสนใจของนักปรัชญาการเมืองยุคโบราณเรื่อยมาจนถึงนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ แนวความคิดดังกล่าวมีประวัติศาสตร์สามารถย้อนหลังกลับไปเมื่อประมาณ 800 กว่าปี ก่อนคริสต์กาล โดยปรากฏอยู่ในงานเขียนชื่อ “Works and Days” ของกวีกรีกโบราณอย่าง เฮสิออด (Hesiod)¹⁷ ที่อธิบายเรื่องผ่านรูปแบบ “เทพปกรณัมว่าด้วยยุคเผ่าพันธุ์” (myth of races) จำนวนห้าเผ่าพันธุ์ ซึ่งต่อมาได้ส่งอิทธิพลถึงงานเขียนของเพลโต ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของระบอบการปกครองผ่านหนังสือเล่มสำคัญอย่าง the Republic และงานเขียนในทางปรัชญาการเมืองอีกสองเล่มต่อมา ได้แก่ “The Statesman” และ “The Laws” ภายหลังจากเพลโต สาธุศิษย์คนสำคัญคืออริสโตเติล (Aristotle) ได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดว่าด้วยระบอบการปกครอง ซึ่งแนวความคิดว่าด้วยระบอบการปกครองของอริสโตเติล ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ “Politics” สำหรับนักปรัชญาการเมืองกรีกคนสุดท้ายที่มีผลงานเขียนถึงระบอบการปกครองได้แก่ โพลีบิอุส (Polybius : 203-122 A.D.) ปรากฏอยู่ในหนังสือ “The Histories” โดยพยายามเสนอทางออกให้กับความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง ที่ดำเนินอยู่ภายใต้รูปแบบวัฏจักรของระบอบการปกครองทั้งหกระบอบ ด้วยระบอบการปกครองในลักษณะผสม (mixed constitutions)

หลังจากที่ความรู้ทางปรัชญาการเมืองของกรีกโบราณได้เสื่อมอิทธิพลลง การนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองได้ปรากฏตัวอีกครั้งในงานเขียนของนักการเมืองและนักปรัชญาการเมืองโรมันชื่อ ซีเซโร (Cicero) จากหนังสือชื่อ “The Republic” และ “The Laws” ที่อธิบายให้ความสำคัญกับระบอบการปกครองแบบผสม ภายหลังจากนั้นยุโรปได้เข้าสู่ยุคกลาง ขณะที่แนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองปรากฏผ่านงานเขียน “City of God” ของเซนต์ออกัสติน (St. Augustine) ที่จัดแบ่งรูปแบบของระบอบการปกครองมีลักษณะคล้ายคลึงกับของเพลโต โดยยึดเอาองค์ประกอบของจิตวิญญาณภายในตัวผู้ปกครอง

¹⁷ แนวความคิดของนักปรัชญาการเมืองดังกล่าว ตั้งอยู่บนฐานการถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดของระบอบราชาธิปไตย (monarchy) ระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) ระบอบคณาธิปไตย (oligarchy) ระบอบประชาธิปไตย (democracy) และระบอบทรราชย์ (tyranny)

¹⁸ แนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ยังปรากฏอยู่ในงานเขียนของนักประวัติศาสตร์อย่าง Thucydides ในหนังสือ “The Peloponnesian War” โดยกล่าววิจารณ์ระบอบราชาธิปไตย ระบอบคณาธิปไตยและประชาธิปไตย (โปรดดู “The Peloponnesian War” บทที่ I, III และ VI.)

หลังจากนั้นเป็นต้นมาแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครอง กลับมาปรากฏขึ้นอีกครั้ง ในราวกลางศตวรรษที่สิบห้า ผ่านงานเขียนของนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่คนสำคัญ นิโคโล มาคิอาเวลลี (Niccolo Machiavelli) ในงานเขียนที่ชื่อ "The Prince" ความต่อเนื่องในเรื่องแนวความคิดว่าด้วย ระบอบการปกครอง ได้ปรากฏอยู่ในงานเขียนของนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่อย่าง ชาร์ลส์ มงเตสกีเออ (Charles Montesquieu) ในหนังสือชื่อว่า "เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย" (The Spirit of Laws) เมื่อปี ค.ศ. 1748 และในช่วงเวลาใกล้เคียงกันรุสโซ (Rousseau) ได้เขียนหนังสือ "สัญญาประชาคม" (The Social Contract) ขึ้นมา ในขณะที่ทางฝ่ายเยอรมันแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครอง มีผลงานปรากฏออกมาภายใต้ชื่อของปรัชญาการเมืองกลุ่ม "แนวความคิดโรแมนติกตอนต้น" (Early German Romanticism) ซึ่งอยู่ในช่วงปลายศตวรรษที่สิบแปด ไล่มาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษ ที่สิบเก้า อันมีสมาชิกรวมประกอบด้วยนักกวีนิพนธ์ โนวาลิส (Novalis) ฟรีดิช ชเลเกล (Friedrich Schlegel) และฟรีดิช เดเนียล ชไลเออร์มาเชอร์ (Friedrich Daniel Schleiermacher)

ความสำคัญของเพลโตในฐานะการเป็นนักปรัชญาการเมือง ได้แก่การเป็นนักคิดคนแรก ที่อธิบายแนวความคิดของระบอบการเมืองเอาไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังศึกษาลึกลงไปใน รายละเอียดของแต่ละระบอบการปกครอง ซึ่งต่อมาลีโอ สเตราส์ในหนังสือ "The City and Man" ได้ตั้งข้อสังเกตถึงระบอบการปกครองจำนวนห้ารูปแบบที่อยู่ในหนังสือ the Republic ของเพลโต เล่มที่ 8 และ 9 เอาไว้ว่ามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับเรื่องของ "เทพปกรณัมว่าด้วยยุคเผ่าพันธุ์" (myth of races) จำนวนห้าเผ่าพันธุ์ของเฮสิออด ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ "Works and Days" (Strauss, 1964: 141) ขณะเดียวกันหนังสือ the Republic เล่มที่ 8 กำหนดให้ตัวละครเอกโสเครตีส (Socrates) เริ่มต้นการสนทนากับ กลาคอน (Glaucou) และ อโดมานตัส (Adeimantus) ถึง ระบอบการปกครองจำนวนห้ารูปแบบ โดยกล่าวถึงตัวของระบอบการปกครองว่า ได้ทำหน้าที่ สะท้อนและถูกกำหนดจากลักษณะนิสัย บุคลิกภาพและจิตวิญญาณ (soul writ large) ของ สมาชิกที่อยู่อาศัยในระบอบการปกครองนั้นๆ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของโสเครตีสว่า

โสเครตีส : ถ้าอย่างนั้นท่านก็รู้แล้วใช่ไหมว่าคนมีหลายแบบเช่นเดียวกับ ระบอบการปกครองมีอยู่หลายแบบ หรือท่านคิดว่าระบอบการปกครอง จะเกิดจากตันโอ๊กหรือก้อนหิน มิได้เกิดจากบุคลิกลักษณะของพลเมือง ซึ่งเมื่อมีน้ำหนักไปข้างใดก็จะลากเอาสิ่งอื่นๆ ให้เป็นอย่างนั้นตามไปด้วย"

(Republic, 2001: 544e)

ภายหลังจากคำที่แจงดังกล่าว เพลโตได้ให้โสเครตีสทำการจัดแบ่งประเภทของระบอบการ ปกครอง ถูกพิจารณาว่ามีความเสื่อมออกมาเป็นสี่ระบอบไล่เรียงกันมา อันประกอบด้วย ระบอบ พลาธิปไตย (timocracy) ระบอบคณาธิปไตย (oligarchy) ระบอบประชาธิปไตย (democracy)

และสุดท้ายคือระบอบทรราชย์ (tyranny) โดยแต่ละระบอบการปกครอง เฟลโตได้รับอิทธิพลหรือต้นแบบของแนวความคิดมาจาก ระบอบการปกครองที่ปรากฏตัวอย่างอยู่ตามนครรัฐต่างๆ ของกรีกในช่วงนั้นอาทิระบอบคณาธิปไตย เป็นการปกครองของนครรัฐสปาร์ตา (Sparta) กับนครรัฐครีต (Crete) ส่วนระบอบประชาธิปไตยก็เป็นของนครรัฐเอเธนส์ (Athens) (Barker, 1967:227 และ Annas, 1981: 295) นอกจากนี้ประเด็นซึ่งจัดได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญ ในการที่จะเข้าใจระบอบการปกครองทั้งสี่รูปแบบของเฟลโต มาจากการที่แต่ละระบอบการปกครองดังกล่าวนั้น ได้เกิดขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงตัวของมันเอง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์จากภายในของตัวมนุษย์และทางด้านผู้ปกครอง ที่เรียกว่า "ไตรลักษณ์จิต" หรือ "the tri-partite soul" ทางด้านของ "เออร์เนส บาร์กเกอร์" (Ernest Barker) ใช้คำว่า "tricholomises of the soul" (Barker,1959:113) อันมีรายละเอียดประกอบขึ้นด้วยส่วนที่เป็นเหตุผลและความรู้ (reason/knowledge) ความกล้าหาญ (courage/spiritedness) และความปรารถนา (desire)

ฟรีดริช นิทเช่ (Friedrich Nietzsche) (1844-1900) นักปรัชญาชาวเยอรมันได้ทำการแบ่งระบอบการปกครอง ทำการตัดสินประเมินคุณค่าโดยยึดเอาปริมาณหรือจำนวนของตัวผู้ปกครองรวมไปถึงการพิจารณาถึงคุณธรรม ความสามารถของตัวผู้ปกครอง (the gift of leadership) ความมีวิสัยทัศน์ (vision) สิทธิในการปกครอง (right) และความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ประชาชนมีกับผู้ปกครอง โดยปรากฏอยู่ในงานเขียนอย่าง "The Will to Power" มีรายละเอียดกล่าวเอาไว้ว่า "ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (monarchy) ได้เสนอภาพของความเชื่อในบุคคลผู้สูงส่งเพียงคนเดียว ในฐานะผู้นำ ผู้ปลดปล่อยและมีฐานะกึ่งเทพ ระบอบอภิชนาธิปไตย (aristocracy) เสนอภาพความเชื่อของการเป็นผู้นำและชนชั้นสูงที่สูงส่งกว่า ส่วนระบอบประชาธิปไตย (democracy) เสนอภาพความไร้ศรัทธาต่อมนุษย์ผู้ยิ่งใหญ่ รวมถึงการปฏิเสธไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่าสังคมต้องมีเหล่าผู้นำ (elites) ระบอบประชาธิปไตยยึดหลักการที่จะทำให้มนุษย์แต่ละคนต่างมีความเท่าเทียมกัน (everyone is equal to everyone else)" (Nietzsche,1968:397)

ในฐานะของการเป็นนักปรัชญาการเมือง นิทเช่ได้นำเสนอความคิดทางการเมืองอันเกี่ยวข้องกับการสร้างผู้ปกครอง ผู้นำทางการเมืองและระบอบการปกครองที่ดีเอาไว้ว่า "การยกระดับของมนุษย์ต้นแบบที่เคยเป็นมานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมที่ปกครองด้วยระบอบอภิชนาธิปไตย และตัวมันจะยังคงเป็นเช่นนั้นอีกต่อไป" ("every elevation of

มาจากสำนวนการแปลของ รศ.ดร. ไซยงค์ ไชยพร แห่งภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

the type man has hitherto been the work of an aristocratic society and so it will always be.”) (Nietzsche, 1990:192) แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวได้นำนิทเซ่ มาสู่การปฏิเสธในลักษณะไม่สามารถที่จะยอมรับว่าระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แนวความคิด “เสรีนิยมประชาธิปไตย” (liberal democracy) ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการปกครองสมัยใหม่ของยุโรปที่กำลังอยู่ในช่วงขยายตัวในแบบที่ค่อนข้างรวดเร็ว อันเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่นิทเซ่มีชีวิตได้มองเห็นพัฒนาการและผลลัพธ์บางอย่างของมัน ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบออกไปเป็นวงกว้าง เพราะฉะนั้นระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ หรือ “เสรีนิยมประชาธิปไตย” จึงเป็นระบอบการปกครองที่นิทเซ่ จัดประเภทให้เป็นระบอบการปกครองที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงจนกลายมาเป็นคู่และขัดแย้งกันข้าม (antagonist) กับระบอบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย

นิทเซ่ได้ลงมือวิเคราะห์รูปลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ ที่เรียกได้ว่าเป็นการมองผ่านกล้องปริทัศน์ (kaleidoscope) โดยระบอบประชาธิปไตยภายใต้แนวความคิดของเสรีนิยมประชาธิปไตย (liberal democracy) ได้ปรากฏตัวอยู่ในลักษณะของรูปแบบอันหลากหลายในทางการเมืองการปกครอง และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสลับปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่แนวความคิดต่างๆ ตั้งแต่แนวความคิดในลักษณะอนาธิปไตย (Anarchy) แนวความคิดสังคมนิยม (Socialism) แนวความคิดชาตินิยม (Nationalism) และแนวความคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาจนถึงแนวความคิดในเชิงสูญนิยม (Nihilism) (Pearson, 1991:101)

การอธิบายและวิพากษ์ระบอบประชาธิปไตยของนิทเซ่ สามารถเชื่อมโยงในลักษณะของสิ่งที่เรียกว่า มรดกทางภูมิปัญญาที่ถูกส่งผ่านมาจากปรัชญาการเมืองยุคกรีกโบราณ กล่าวคือในหนังสือ the Republic เล่มที่ 8 เพลโต ให้โสเครตีส พรรณาถึงระบอบประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ว่าเป็น “ระบอบการปกครองที่คล้ายกับเสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีจูดจาด ประดับประดาด้วยสีอันหลากหลาย ดึงดูดสายตาผู้คนได้มากที่สุด (Republic, 2001:557c) ส่วนตัวระบอบมีลักษณะคล้ายกับ “ตลาดที่มีร้านค้าเสนอขายรูปแบบและวิธีการปกครองนานาประเภทให้เลือกซื้อหา” (shopping for constitutions in a bazaar) (Republic, 2001:557d) และยังปรากฏว่าเป็น “สภาวะของความเสมอภาค ความมีเสรีภาพที่เปี่ยมล้นไปทั่วจนพร้อมที่จะเปลี่ยนรูปร่าง กลายเป็นสภาวะอนาธิปไตยได้ตลอดเวลา (Republic, 2001: 558c) หรือหากกล่าวในอีกความหมายหนึ่ง

* ถึงแม้ในงานเขียนเล่มต่างๆของนิทเซ่ จะไม่ได้ใช้คำว่าระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (liberal democracy) ออกมาโดยตรง แต่เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าเมื่อเขาเขียนถึงประชาธิปไตย (democracy) จะมีความหมายสื่อถึงประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม

สภาวะดังกล่าวอาจเป็นเรื่องของความหลากหลายในรูปแบบ ที่มีให้เลือกสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในนครรัฐก็ได้

1.2 ที่มา-ต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมของระบอบการปกครองต่างๆ

เอริค โวกลิน (Eric Voegelin) วิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เริ่มเกิดขึ้นกับระบอบการปกครองของเพลโต เอาไว้ในหนังสือ "Order and History" ว่า "นครรัฐที่ดีก็ไม่อาจรอดพ้นไปจากรหัสényแห่งจักรวาล จากสภาวะกาลที่มันเป็นอยู่และต้องกลายมาเป็น (Being and Becoming) ส่วนตัวแบบ (Form) ที่ถูกสร้างขึ้นจะถูกแยกสลาย มันเป็นเรื่องที่เกินอำนาจและพลังกำลังใดๆของมนุษย์ที่จะเอาชนะช่วงแห่งการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว" (Voegelin, 1995:28-29) การวิเคราะห์ดังกล่าวมีลักษณะที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาช่วงต้นของเล่มที่ 8 ที่อยู่ใน the Republic โดยเพลโตเองก็ได้ออกมายอมรับกฎเกณฑ์ดังกล่าว ด้วยการกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ปกครองที่เป็นสาเหตุไปสู่ความเสื่อมให้เกิดขึ้นกับระบอบการปกครองเอาไว้ว่า "ผู้ปกครองที่แม้ว่าจะดูว่ามีความฉลาดเลิศเลอ ฝ้าคูอย่างระมัดระวังเพียงใดก็ย่อมเกิดความผิดพลาดกับการสืบเผ่าพันธุ์ขึ้นมาจนได้" (Republic, 2001:546b)

เพลโตวิเคราะห์ความเสื่อมของระบอบการปกครอง เกิดการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบอันสมบูรณ์ที่มีนักปรัชญาเป็นผู้ปกครอง (philosopher-king) ไปสู่การปกครองในระบอบพลาธิปไตย (timocracy) ระบอบคณาธิปไตย (oligarchy) ระบอบประชาธิปไตย (democracy) และสิ้นสุดลงที่ระบอบทรราชย์ (tyranny) อันเป็นระบอบการปกครองที่เพลโต พิจารณาตัดสินว่าเป็นระบอบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งตัวระบอบการปกครอง และจิตวิญญาณของมนุษย์โดนควบคุม (control) และถูกครอบงำ (dominate) ในลักษณะที่ค่อนข้างจะเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากความปรารถนาอันมีขอบเขตและไม่จำเป็น (blind and unnecessary desires)

ในขณะที่ต้นเหตุของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดภายใต้ระบอบการปกครองต่างๆของเพลโต มีสาเหตุสำคัญมาจากภายในตัวระบอบการปกครองนั่นเอง เพลโตได้เปรียบเทียบความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับระบอบการปกครองต่างๆกับจิตวิญญาณของมนุษย์ (soul) ที่เกิดสูญเสียความสมดุล ความเป็นเอกภาพ กลายเป็นจิตวิญญาณที่ไร้ระเบียบเนื่องมาจากส่วน (part) ที่เป็นเหตุผล (reason) ค่อยๆโดนส่วนที่เป็นความกล้าหาญ (courage/spiritedness) และส่วนของความปรารถนาอยาก (desire) เข้ามาควบคุม และถูกปกครอง

ดังนั้นหากจะอธิบายการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นกับระบอบการปกครองต่างๆของเพลโต จะปรากฏออกมาในลักษณะที่ส่วนต่างๆของจิตวิญญาณมนุษย์ (parts of soul) ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนของปัญญา (wisdom) หรือเหตุผล (reason) สามารถเข้าควบคุม หรือทำการปกครองเหนือส่วนอื่นๆ

ที่เหลือ ยกตัวอย่างเช่นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดก็คือมีกษัตริย์-นักปราชญ์เป็นผู้ปกครอง (philosopher-king) นั้นหมายถึงส่วนที่เป็นเหตุผล (reason) และปัญญา (wisdom) ได้มีส่วนที่เป็นความกล้าหาญ (courage/spiritedness) เข้ามาเป็นพันธมิตรคอยให้การปกป้องคุ้มครองปกครองดูแลส่วนที่เป็นความปรารถนาอยาก (desires) ให้อยู่ภายใต้คำสั่ง แต่เมื่อใดก็ตามที่จิตวิญญาณในส่วนของความปรารถนา ไม่ถูกปกครองและควบคุมดูแลจากจิตวิญญาณในส่วนที่เป็นเหตุผล และความกล้าหาญหรือมีความเป็นอิสระ สามารถควบคุมเป็นใหญ่อยู่เหนือจิตวิญญาณส่วนต่างๆ ได้ เมื่อนั้นระบอบการปกครองก็ถึงแก่ความเสื่อม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบคณาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยและระบอบทราชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่มีเสื่อมและมีความเลวร้ายมากที่สุด อันเนื่องมาจากการเป็นระบอบการปกครอง ที่ถูกบงการในแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากจิตวิญญาณในส่วนที่เป็นความปรารถนาอันไม่จำเป็น

นอกจากนี้เพลโตยังอธิบายต่อไปว่าต้นเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองมาจากสิ่งๆ ที่ผู้คนในระบอบการปกครองนั้นได้แสวงหา ยึดติด ให้คุณค่าความสำคัญกับมัน ยกตัวอย่างเช่นความร่ำรวยมั่งคั่งในทางวัตถุ (wealth) เป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของระบอบคณาธิปไตยหรือเรื่องของเสรีภาพ (freedom) และความเสมอภาค (equality) นับเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในหนังสือ the Republic เล่มที่ 8 ได้กล่าวไว้ว่าในระบอบคณาธิปไตย จิตวิญญาณมนุษย์มุ่งไปที่การแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง เน้นการสะสมความมั่งคั่ง ซึ่งส่งผลทำให้สมาชิกในนครรัฐถูกแยกออกมาเป็นสองกลุ่มอันได้แก่คนร่ำรวยที่มีจำนวนน้อย กับคนยากจนที่มีจำนวนมากและสุดท้ายเมื่อช่องว่างทางเศรษฐกิจ หรือวัตถุที่ถือครองระหว่างสองชนชั้นนี้ เกิดมีช่องว่างห่างกันมากขึ้นๆ มองเห็นความแตกต่างระหว่างกันได้ชัดเจน ในขณะเดียวกันคนยากจนจำนวนมากก็ไม่ได้รับการเหลียวแลหรือเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ปรัชญาการณดังกล่าวจะนำมาถึงการลุกฮือในลักษณะของการปฏิวัติโค่นล้มผู้ปกครองและคนรวยโดยคนยากจนจำนวนมาก (หรืออาจมีการลุกฮือขึ้นมา แต่โดนปราบปรามจากผู้ครองอำนาจเดิมก็ได้) อันเป็นสิ่งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในแบบประชาธิปไตยติดตามมา

นิทเช่ทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากระบอบอภิชนาธิปไตยไปสู่ระบอบประชาธิปไตย เป็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่สังคมมนุษย์ไปสู่ความเสื่อม (decadence) และตกอยู่ในสภาวะกาลสูญนิยม (Nihilism)

ในหนังสือ "On the Genealogy of Morality" ในความเรียงที่สาม นิทเช่ได้บรรยายถึงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของมนุษย์ว่า เป็นการต่อสู้รบเคี้ยวกันระหว่างชนชั้นต่ำที่มีจิตใจโน้มเอียงไปในเชิงอิจจาริษา เกือบกเอาความทุกข์ยากลำบากเอาไว้จนทำให้ตนเองกลายเป็นผู้ป่วยไข้และมีความอ่อนแอ ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นมนุษย์ประเภทที่สมบูรณ์เข้มแข็ง ทั้งทางด้านร่างกายและ

จิตวิญญาณ มีสังกัดอยู่ในชนชั้นสูงมาตลอด นิทเช่อธิบายปรากฏการณ์ความขัดแย้งของคนสองกลุ่มนี้เอาไว้ว่า “คุณสามารถมองเข้าไปยังเบื้องหลังของทุกๆครัวเรือน ทุกๆองค์กร และทุกๆชุมชน ทุกที่เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการต่อสู้ชิงกันระหว่างผู้ที่ป่วยไข้ กับผู้ที่สมบูรณ์เข้มแข็งกว่าทั้งสิ้น” (“You can look behind every family, every corporate body, every community : everywhere, the struggle of the sick against the healthy.”) (Nietzsche, 1994:96) สำหรับผลลัพธ์จากการต่อสู้ชิงกันระหว่างบุคคลสองกลุ่มในข้างต้น ชัยชนะที่บังเกิดขึ้นกับมนุษย์ประเภทที่ป่วยไข้ บุคคลที่มีความอ่อนแอกว่า ความสามารถน้อยกว่า ได้นำมาถึงสิ่งที่เรียกว่า “การปฏิวัติของทาสในทางศีลธรรม” (slave revolt in morality) ซึ่งมันได้กระทำการล้มล้าง “ศีลธรรมแบบนายทาส” (master morality) ทำลายสังคมที่มีลำดับชั้นแยกสูงต่ำ (order of rank) ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองที่ดำเนินอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบอภิชนาธิปไตย พร้อมกับการนำพามนุษย์ทั้งหมดไปสู่ระดับความเป็นบุคคลธรรมดาสามัญ ที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆกันมากยิ่งขึ้น (mediocratisation) (Nietzsche, 2003: 67) มิหนำซ้ำยังถูกจำกัดด้วยแนวความคิดในเรื่องของความเสมอภาค เสรีภาพ ความยุติธรรม ความมีเมตตาสงสาร (pity) ตลอดถึงการรับรู้เข้าใจถึงความทุกข์ยาก ความลำบากของผู้อื่น (suffering and sympathy) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นแนวคิดด้านศีลธรรมและอารมณณ์ที่เกิดขึ้น สามารถเอื้อประโยชน์ โดยการแพร่ขยายเข้ากับชนหมู่มากซึ่งเป็นชนชั้นล่าง ที่มักจะเป็นผู้คนที่เสียเปรียบ มีความทุกข์ยาก ในทางวัตถุและอ่อนแอทางด้านจิตใจได้โดยง่ายดาย

นิทเช่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการดำรงคงอยู่ของ “ศีลธรรมแบบนายทาส” (master morality) ที่ได้มีการเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบอภิชนาธิปไตย เนื่องจากเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับพันธกิจในการสร้าง ตลอดไปจนถึง “การยกระดับความเป็นมนุษย์ต้นแบบ” (elevation of type man) หรือจะมาพิจารณาตัดสินกันถึงเรื่องที่สังคมและบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตและเป็นสมาชิกภายใต้รูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองจากระบอบอภิชนาธิปไตย ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย จึงถูกนิทเช่โจมตีว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความเสื่อม (decadence) และมีแต่จะทำให้มนุษย์ด้อยคุณภาพและความสามารถลง (degeneration of mankind)

1.3 แนวความคิดทางการเมืองของเพลโตและนิทเช่ ต่อบรรณประชาธิปไตย

ในหนังสือ the Republic เพลโตบรรยายถึงระบอบประชาธิปไตยคือ “ระบอบการปกครองที่มีลักษณะต่างๆดึงดูดใจมากที่สุดในบรรดา ระบอบการปกครองทั้งหลาย” (the most attractive of the regimes) (Republic, 2001: 557c) ที่มาพร้อมกับการหยิบยื่นเสรีภาพ (freedom) ให้แก่ทุกชีวิตในการใช้และมีวิถีชีวิตไปในเส้นทางที่ตัวเองต้องการ ซึ่งหมายรวมถึงการอนุญาตให้นักปรัชญา (อย่างโสเครตีส) สามารถใช้ชีวิตในวิถีทางของปรัชญาได้ ในขณะที่นิทเช่ ไม่เคยมีความคิดหรือเขียนงานกล่าวชื่นชมและมองเห็นด้านที่ดีของระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยสมัยใหม่ออกมาเลย งานเขียนเล่มต่างๆของเขาล้วนแล้วแต่ออกมาโจมตี วิจาร์ณระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ในลักษณะออกไปในเชิงที่มีความรุนแรงและเผด็จการทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามทัศนคติและมุมมองในด้านบวกต่อประชาธิปไตยของนิทเช่ ปรากฏอยู่ภายใต้รูปแบบการชื่นชมประชาธิปไตยที่ปรากฏอยู่ของนครรัฐเอเธนส์โบราณ (Athenian Democracy) ที่ดำรงอยู่ภายใต้กรอบของแนวคิดความโรแมนติก อันเป็นความพยายามในการถวิลหาวันขึ้นคืนสุขเก็บสิ่งที่ดีของมนุษย์ในอดีต (romantic view) ที่เกิดขึ้นกับการกลับไปศึกษาแนวคิดทางการเมืองในสมัยโบราณของนักปรัชญาการเมืองในศตวรรษที่ 19 ทั้งที่ความเป็นจริงที่ได้เกิดขึ้นมาในประวัติศาสตร์นั้นประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์โบราณ คือระบอบการปกครองที่ตัวของมันเองสามารถก้าวไปสู่ระบอบทรราชย์และอนาธิปไตยได้ตลอดเวลา (Saxonhouse, 1996: 13)

ขณะที่งานเขียนในรูปแบบของความเรียง (essay) ที่ใช้ชื่อว่า “The Greek State” (1871/2) และ “Homer Contest” (1872) คือตัวอย่างอันชัดเจนของการยกย่องและชื่นชมรูปลักษณ์ความเป็นประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์โบราณของนิทเช่ โดยทำการศึกษามุ่งเน้นไปยังวิถีชีวิตของพลเมืองในนครรัฐเอเธนส์ ภายใต้การเกิดขึ้นในด้านวัฒนธรรมของการแข่งขัน (agonistic culture) ที่มีรูปแบบตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่าง (differences) ความหลากหลาย (diversity) กระทำผ่านรูปแบบของการแข่งขันประชันเพื่อแสดงออกถึงความรู้ ทักษะความสามารถ มีเป้าหมายให้ได้มาถึงผลงานที่สร้างสรรค์ยอดเยี่ยมและเป็นเลิศในทางปรัชญา ศิลปะ การกีฬาและวาทศิลป์ทางการเมือง โดยตัวประดิษฐ์กรรมทางปัญญาดังกล่าว เป็นสิ่งที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างกุศโลบายอันชาญฉลาดให้แก่พลเมืองชาวเอเธนส์ได้มีช่องทางในการปลดปล่อยพลังในการสร้างสรรค์ออกมาสู่ปริมนทลสาธารณะ (public sphere) กันอย่างเต็มที่ อันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดในทางปรัชญาของนิทเช่ อาทิแนวความคิดเจตจำนงสู่อำนาจ (will

to power) และแนวคิดในเชิงทัศนียภาพ (perspectivism) ในขณะที่เดียวกันเสรีภาพ (freedom) และความเสมอภาค (equality) นำมาถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมือง (participation) ดังนั้นภายใต้กรอบของความเป็นพลเมืองชาวเอเธนส์ (citizenship) การดำรงตนอยู่ในฐานะความเป็นพลเมืองเปรียบเสมือนชีวิตและลมหายใจ (his existence qua citizen) ได้นำมาถึงความมีคุณธรรมของพลเมือง (civic virtue) และความผูกพันของความเป็นพลเมือง (civic bond) ที่ไม่มีการแบ่งแยกชีวิตส่วนตัว (private life) ออกจากชีวิตทางการเมืองหรือชีวิตในทางสาธารณะ (public life) (Held, 1987:17)

การวิพากษ์และกล่าวโจมตีระบอบประชาธิปไตย นิทเซได้กระทำผ่านสิ่งที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ทางด้านภูมิปัญญา (history of ideas) โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์พัฒนาการด้านภูมิปัญญาของแนวความคิดเสรีนิยม (Liberalism) นิทเซได้พุ่งเป้าโจมตีไปยังแนวความคิดของกลุ่มสิทธิตามธรรมชาติ (natural right theory) และกลุ่มแนวคิดสัญญาประชาคม (Social Contract theory) อันประกอบด้วย นักปรัชญาการเมืองอย่าง โทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) และฌอง ชาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ที่ให้กำเนิดแนวความคิดปัจเจกบุคคล (individualism) ส่งผลต่อรูปแบบการปกครองหรือในการบังคับทำให้ผู้ปกครอง (sovereignty) หรือรัฐบาล (government) ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่หันมามีหน้าที่หลักในการเคารพสิทธิ (right) ให้การปกป้องและคุ้มครองชีวิต (life preservation) ครอบคลุมไปถึงเรื่องของการปลอดภัยในทรัพย์สิน (property) ที่ใช้แรงงานหามาได้ของพลเมือง แนวคิดดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการแยกรัฐออกจากสังคม (state and society) รัฐบาลกับประชาชน (government and people) ส่งผลให้ฝ่ายแรกคือรัฐกับรัฐบาลมีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายหลัง ซึ่งก็คือสังคมและประชาชน และยังส่งผลถึงในส่วนของปัจเจกบุคคลได้เกิดการแยกพื้นที่ส่วนตัวเป็นอิสระออกมาจากพื้นที่สาธารณะ (Manent, 1994:63) แนวความคิดในกรอบเสรีนิยมดังกล่าวได้ส่งผลให้ตัวรัฐบาล หรือผู้ปกครองถูกลดบทบาทหน้าที่เป็นเพียงผู้พิทักษ์รักษา (protective democracy) (Held, 1987: 51) ขณะที่ตัวของสัญญาประชาคมเองคือสัญญาของผู้ที่ครอบครองทรัพย์สิน (the social contract is a contract of proprietors) (Manent, 1994:75) ทำให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ปกป้องและคุ้มครองเรื่องของสิทธิ (right) หน้าที่และเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธความเป็นสากลและการดำรงอยู่ในเชิงภาวะวิสัย (objectivity) ของศีลธรรมความรู้ แต่เป็นการดำรงอยู่ในเชิงอัตวิสัย (subjectivity) อยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและสถานที่ รวมไปถึงการถือครองเจตจำนงและการตีความ

(freedom of individual) ในการทำมาหาเลี้ยงชีพไปจนถึงตัวทรัพย์สินที่แสวงหามาไว้ในครอบครองได้เท่านั้น (Zuckert, 1988:5-6)

ทั้งเพลโตและนิทเช่ต่างมีความคิดในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่าระบอบประชาธิปไตยทั้งของโบราณและสมัยใหม่ (ancient and modern democracy) ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ตลอดเวลาที่ผ่านมา นั้น อยู่ในสถานะของการเป็นเส้นทางเปลี่ยนผ่านไปยังการปกครองในระบอบทรราชย์ โดยเพลโต มีความคิดต่อการเปลี่ยนแปลงจากระบอบประชาธิปไตยสู่ระบอบทรราชย์ เกิดมาจากสาเหตุที่ว่าเสรีภาพ (freedom) และความเสมอภาค (equality) ที่มีอยู่อย่างเหลือล้นจนไม่สามารถควบคุมและจัดการได้ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผลลัพธ์ของมันในท้ายที่สุดย่อมทำให้ผู้คนในสังคมนั้นๆ มีความจำเป็นต้องหันกลับไปหาสิ่งที่อยู่ตรงกันข้าม ซึ่งก็คือการแสวงหาและทำการเชื่อเชิญและมอบอำนาจให้กับผู้ปกครองคนใหม่ขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง ในแบบถือครองอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เข้ามาเป็นผู้ชี้นำและควบคุม ซึ่งเป็นที่มาของการถือกำเนิดระบอบการปกครองแบบทรราชย์ ได้สถาปนาตัวมันเองขึ้นมา

ระบอบทรราชย์ในความคิดของเพลโต ถูกจัดให้เป็นระบบการปกครองที่เสื่อมและเลวร้ายที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อนำมันไปเปรียบเทียบกับจิตวิญญาณของมนุษย์แล้ว เป็นจิตวิญญาณที่ถูกปกครองและโดนครอบงำโดยความปรารถนาอยากที่ไม่จำเป็น (unnecessary desires) อย่างสิ้นเชิง ตัวผู้ปกครองหรือทรราชย์เองนั้นตกอยู่ในสภาวะที่ว่า “มีแนวโน้มและความสามารถที่จะก่ออาชญากรรมทุกประเภทได้” (Republic, 2001:571d) และเป็นที่แน่นอนว่าเมื่อจิตวิญญาณของผู้ปกครองโดนครอบงำด้วยความปรารถนาอยากที่ไม่จำเป็นและมีความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว ตัวบุคคลพร้อมจิตวิญญาณ ที่ดำรงอยู่ในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะไม่สามารถทำให้ตัวเองมีความสุข (happiness) ซึ่งก็คือการมีชีวิตที่ดีได้แล้ว ยังได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบอบการปกครอง โดยไม่สามารถสถาปนาความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้ทั้งกับตัวนครรัฐและผู้อยู่ใต้การปกครอง

The Will to Power หนังสือที่เรียบเรียงขึ้นภายหลังจากมรณกรรมของผู้เขียน เนื้อหาภายในเล่มที่หนึ่ง (Book 1) มีหัวข้อว่าด้วยเรื่องสุนิยมของชาวยุโรป (European Nihilism) ซึ่งนิทเช่

* ใน the Republic เล่มที่ 9 เพลโตได้แสดงให้เห็นถึงความยุติธรรมหรือชีวิต ที่ตั้งอยู่บนแนวคิดในเรื่องความยุติธรรมยอมนำผู้ขึ้นมาถึงความสุขมากกว่าความยุติธรรม นอกจากนี้แล้วชีวิตที่ไม่มีมีความสุข หรือไม่สามารถแสวงหาความสุขได้เลขของทรราชย์ สามารถมองเห็นตัวอย่างได้จากหนังสือ “On Tyranny” ของ Leo Strauss ที่บรรยายถึงชีวิตของทรราชย์ “Hiero” ที่ประพันธ์ขึ้นโดย “Xenophon”

ได้ดีความการปกครองในระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ว่าเปรียบเสมือนอาการหนึ่งของลัทธิสุนยนิยม กล่าวคือแนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพและความเสมอภาค อันเป็นสาระสำคัญของระบบประชาธิปไตย ก็คือกระบวนการและรูปแบบของการกระทำที่ถูกเรียกว่าเป็นสิ่งที่ได้ “ลดทอน” ให้ทุกอย่าง “หล่นลงมาอยู่ในระดับและระนาบเดียวกัน” (levelling down) และนำมาซึ่งความสับสนัที่ดำเนินภายใต้สภาวะที่ไม่มีการแยกแยะคุณค่า (discernment) การปฏิเสธและเมินเฉยต่อการให้คุณค่า (valuelessness) การมีลำดับชั้นแยกสูงต่ำ (order of rank) และสถานะของบุคคลและสิ่งต่างๆ ในระบบการเมือง กระทั่งสุดท้ายมันได้นำมาถึงความไร้ซึ่งมาตรฐานและกฎเกณฑ์ใดๆ ให้หลงเหลือเอาไว้สำหรับการแยกแยะด้านคุณค่า หรือใช้เป็นเครื่องมือตัดสินความถูก-ผิด สิ่งที่ดี-สิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่สูงส่งกับสิ่งที่ต่ำต้อยต่ำ เป็นปรากฏการณ์อันมีที่มาจากทำให้คุณค่าความสำคัญสูงสุดกับเสรีภาพและความเสมอภาค ได้กระจายและแทรกซึมไปอยู่ในทุกอณูของสังคมการเมือง โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้การดูแลหรือควบคุมจากแนวคิดในเชิงศีลธรรม คุณธรรมหรือภายใต้การกำกับของผู้มีความรู้อีกต่อไป จึงเป็นสภาวะที่ทุกสิ่งทุกอย่างได้ไหลล่นไปในทิศทางที่ตัวเองต้องการ พร้อมกับความคิดว่าเป็นสิ่งที่มีความชอบธรรมและถูกต้องดีงามแล้ว (nothing is true, everythings is permitted)

อย่างไรก็ตามนิตเชได้ให้ความสำคัญ อยู่ในลักษณะของการเสนอแนะทางออกเพื่อที่จะให้ผู้คนก้าวหลุดพ้นออกมาจากสภาพความเป็นสุนยนิยม โดยเขามองว่าเมื่อมนุษย์ได้เข้ามาอยู่ในสภาวะที่เรียกว่า “passive nihilism” หมายถึงการที่ทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมตกอยู่ภายใต้สภาวะการณัอันไม่สามารถให้ความหมาย (meaninglessness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายที่จะมาใช้ในเชิงการให้คุณค่า (valuelessness) ในลักษณะที่จะใช้มันเป็นมาตรฐานกลางในการตัดสินเชิงคุณค่า (value judgement) กับการกระทำความคิดใดๆอันเนื่องมาจาก “ปัจเจกบุคคลล้วนแล้วแต่แสวงหาเสรีภาพ ทำให้ทุกคนเป็นเจ้านายของตัวเอง” (the individual sought freedom; everybody his own priest) (Nietzsche, 1968:57) ซึ่งนิตเชมีความคิดที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์จะไม่สามารถอดทนอยู่ภายใต้สภาวะการณัดังกล่าวได้นาน ประกอบกับแนวคิดในเชิงคาดหวังว่ามนุษยชาติต้องไม่อับจนทางภูมิปัญญา มนุษยชาติจะต้องโดนบีบบังคับให้ตัวเองจะต้องเอาชนะตัวเอง (self-overcoming) และก้าวพ้นออกมาจากสภาวะสุนยนิยมที่กำลังเผชิญหน้าอยู่

นอกจากนี้ในฐานะการเป็นนักปรัชญาการเมืองทั้งเพลโตและนิตเช พิจารณาการเปลี่ยนแปลงของระบบการปกครองจากระบบประชาธิปไตย ไปสู่ระบบการปกครองแบบเผด็จการเปรียบเสมือนกับการแกว่งของลูกตุ้มนาฬิกา เมื่อมันแกว่งไปสุดด้านหนึ่งแล้วก็ต้องแกว่งกลับมาสุดอีกด้านหนึ่งเสมอ คำอธิบายในลักษณะเปรียบเปรยดังกล่าวก็คือสภาวะความเป็นสุนยนิยมภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยดังที่ได้กล่าวมานั้นจะแผ้วถางทางไปสู่ระบอบ

ทรราชย์ แต่สำหรับนิตเชการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบการปกครองแบบทรราชย์นั้นกลับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นิตเช ตั้งความหวังเอาไว้ กล่าวคือภาพลักษณ์ของผู้นำภายใต้ระบอบการปกครองใหม่นี้ นิตเชได้ขนานนามเรียกว่าผู้สร้างบ้านแปลงเมืองแห่งอนาคต (legislator of the future) (Nietzsche, 1968:509-519) เพื่อจะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสถาปนาและออกแบบระบอบการปกครอง สร้างสถาบันการเมืองและนำพามนุษยชาติไปสู่การเมืองที่ยิ่งใหญ่ (great politics) (Jasper, 1965:99)

1.4 เป้าหมายของระบอบการปกครอง

ในหนังสือ the Republic เล่มที่ 9 เพลโตให้ตัวละครเอกโสเครตีส กล่าวถึงความสุข (happiness) ของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันระหว่างนครรัฐกับปัจเจกบุคคล โดยตั้งอยู่บนแนวความคิดที่ว่าชีวิตที่มีความทุกข์ ปราศจากความสุขมากที่สุดนั้น (unhappiest) ได้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นถูกรอบงำด้วยจิตวิญญาณของความเป็นทรราชย์ และในฐานะผู้ปกครองเขาผู้นั้นได้กลายมาเป็นทรราชย์ของนครรัฐ เพราะฉะนั้นพิจารณาได้ว่าเป้าหมายของระบอบการปกครองต่างๆ นอกเหนือไปจากภารกิจในการสร้างความยุติธรรม (justice) ความเป็นระเบียบ ความประสานสอดคล้องและเอกภาพ (order, harmony and unity) ให้เกิดขึ้นกับตัวนครรัฐเองแล้ว ระบอบการปกครองที่ยุติธรรมย่อมจะนำมาถึงความสุข ให้เกิดขึ้นกับผู้คนในระบอบการปกครองมากกว่าระบอบการปกครองที่ยุติธรรม

เพลโตให้โสเครตีสทำการพิสูจน์สมมติฐานดังกล่าว ผ่านการยกตัวอย่างบุคคลห้าประเภท (individual character) ไล่เรียงจัดอันดับ (ranking) จากบุคคลที่มีความสุขมากที่สุดไปสู่บุคคลผู้มีความสุขน้อยที่สุด อันได้แก่ "พระราชา (the king) บุคคลผู้รักเกียรติยศและความกล้าหาญ (timocratic) คนรวย (oligarchic) เสรีชน (democrat) และทรราชย์ (tyrant) (Republic, 2001: 580b-580d) ต่อมาเพลโตได้ให้โสเครตีส เสนอข้อพิสูจน์ข้อที่สองขึ้นมาสนับสนุนสมมติฐานแนวความคิดที่ว่า "บุคคลที่ยุติธรรมจะมีชีวิตซึ่งมีความสุขมากกว่าบุคคลที่ยุติธรรม" ผ่านการยกตัวอย่างด้วยการแบ่งมนุษย์ออกเป็นสามประเภทตามความแตกต่างทางด้านองค์ประกอบของจิตวิญญาณ (parts of soul) ซึ่งประกอบด้วย หนึ่งมนุษย์ "ผู้ที่รักในปัญญาความรู้" (lover of wisdom) สองมนุษย์ผู้ที่รักในเกียรติยศและความกล้าหาญ (lover of honour) และเป็นมนุษย์ผู้มีความรักในทรัพย์สินเงินทอง (lover of profit) โดยโสเครตีส ได้ตัดสินจัดอันดับว่าชีวิตของมนุษย์ผู้ที่รักในปัญญาความรู้ เป็นวิถีชีวิตที่น่ารื่นรมย์และสัมผัสกับความสุขมากที่สุด (most pleasure) (Republic, 2001:580d-581c)

สำหรับข้อพิสูจนที่สาม อันเป็นข้อพิสูจนสุดท้ายที่เพลโตได้พูดผ่านทางอาจารย์ของเขา หรือโสเครตีสออกมาก็คือ การให้โสเครตีสลงมือวิเคราะห์ถึงธรรมชาติของความรู้สึก (nature of pleasure) ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้ความสำคัญเน้นไปยังเรื่องของการดูแลจิตวิญญาณ (care of the soul) อยู่ในระดับที่เหนือกว่าเรื่องของการดูแลร่างกาย (care of the body) อันถือได้ว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญอีกเป้าหมายหนึ่งของการมีระบอบการปกครองที่ดี โดยโสเครตีสได้ทำการจัดแบ่งความรู้สึกออกมาเป็นสามประเภทเรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปหามากที่สุด โดยเริ่มต้นที่ความรู้สึกที่ได้รับจากทางร่างกาย (bodily pleasure) ต่อจากนั้นคือความรู้สึกขั้นที่สองที่เกิดขึ้นได้จากการมีสุขภาพที่ดี ปราศจากความเจ็บปวดและป่วยไข้ที่มาจากโรคร้ายต่างๆ (relief from pain) และสุดท้ายซึ่งโสเครตีส จัดลำดับให้เป็นความรู้สึกขั้นสูงสุดคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการมีความรู้ หรือความเข้าใจในธรรมชาติของสรรพสิ่งต่างๆ (knowledge or understanding) และยังมีค่าสำคัญถือเป็นความสุดยอดของความเป็นมนุษย์ (human excellence) (Republic, 2001: 583c-585b)

นิเทศพิจารณาเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของระบอบการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปกครองในแบบอภิชนาธิปไตย ด้วยการให้ความสำคัญในฐานะที่มันเป็นความหวังสำหรับการเป็นรากฐานให้กับเกิดขึ้นของ “การเมืองที่ยิ่งใหญ่” (great politics of the future) * ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมาจากการที่มนุษย์สามารถก้าวพ้นไปจากการเมืองในแบบคับแคบ (petty politics) ที่วนเวียนอยู่กับแนวความคิดเกี่ยวกับชาตินิยม (Nationalism) การเน้นสร้างความสุข ความอุดมสมบูรณ์ในทางวัตถุให้กับผู้คนจำนวนมาก ภายใต้แนวคิดลัทธิอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) และพันธกิจสุดท้ายก็คือการเอาชนะลัทธิสัญญานิยม อันเป็นผลผลิตที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย (Jasper, 1965:102)

องค์ประกอบของระบอบการเมืองในอุดมคติ ภายใต้รูปลักษณะของการปกครองในแบบอภิชนาธิปไตยจะมาพร้อมกับการสถาปนารูปแบบของ “การเมืองที่ยิ่งใหญ่” ที่นิเทศ ได้นำเสนอนั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องกำเนิดขึ้นมาจากการสร้างสรรค์ของผู้นำที่มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกาย และจิตใจ (strong) มีความคิดที่สร้างสรรค์ (creativity) ซึ่งลักษณะดังกล่าวที่นิเทศ ได้เขียนบรรยายเอาไว้ว่า “เหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น ความต้องการตัวสถาปนิกผู้ยิ่งใหญ่ (great architect) เพื่อที่จะมี

* แนวคิด “การเมืองที่ยิ่งใหญ่” (great politics) ถูกนำเสนอผ่านบุคคลประเภท ‘ทรศิลปิน’ (artist-tyrant) อันเกิดขึ้นจากการประสานและหลอมรวมความเป็นผู้นำในทางการเมืองเข้ากับความสามารถของศิลปิน กลายเป็นผู้นำที่มีทั้งความแข็งแรงทางร่างกาย เข้มแข็งในทางจิตวิญญาณ รวมไปถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ ที่จะมาทำหน้าที่เป็นสถาปนิกใหม่ให้กับระบอบการปกครอง

พลกำลังเพียงพอในการลงมือสร้างสถาปัตยกรรมทางการเมืองขึ้นมาใหม่ ที่มาพร้อมกับความเฉลียวฉลาดในการสร้างองค์กรทางการเมืองที่มีความยิ่งใหญ่ขึ้นมา...และความยิ่งใหญ่ดังกล่าวไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นมาได้หากไม่ได้รับความร่วมมือและศรัทธาจากผู้ได้ปกครองที่ทิ้งระลึกลอยอยู่เสมอว่าชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาจะมีความหมายขึ้นมาและมีคุณค่าได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาคือ "ก้อนศิลาในมหาวิหารที่ยิ่งใหญ่" (a stone in a great edifice)" เท่านั้น (Nietzsche, 1974:303)

ดังนั้นความชอบธรรมและความยิ่งใหญ่ของระบอบการปกครองที่นิทเซ่ ได้คาดหวังเอาไว้ จะต้องอยู่ภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ระบอบการปกครองนั้นๆ จะสามารถสร้างความหมาย (meaning) ให้คุณค่า (value) สร้างความเจริญงอกงาม (flourishment) ให้เกิดขึ้นกับชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษย์ในระดับที่มากน้อยเพียงใด (life giving)

2. ระเบียบวิธีการศึกษา

2.1 ระเบียบวิธีศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาจากงานเขียนต้นฉบับของเพลโต (original text) อาทิเช่น the Republic และ The Statesman, The Laws, Gorgias ซึ่งนับเป็นงานเขียนที่นัยสำคัญของเนื้อหาได้เกี่ยวข้องและมีความเชื่อมโยงกับการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการเมือง ส่วนด้านนิทเซ่จะศึกษาจากงานเขียนชิ้นสำคัญ อาทิ Thus Spoke Zarathustra, The Will to Power, Beyond Good and Evil, Human All Too Human, Genealogy of Morality และ The Gay Science นอกจากนี้จะยังศึกษาจากงานเขียนของนักปรัชญาการเมืองและนักวิชาการทางปรัชญาการเมืองคนสำคัญ (secondary sources) ที่ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ตีความแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองของทั้งเพลโต และนิทเซ่

2.2 ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบเรื่องความเหมือนและความแตกต่าง (compare & contrast) ของแนวความคิดว่าด้วยลักษณะของระบอบการปกครองและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบระบอบการปกครองต่างๆ (regimes) จากทั้งฝ่ายเพลโต และนิทเซ่

3. วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

3.1 เพื่อทราบถึงลักษณะ ตัวคุณสมบัติและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดแบ่งระบอบการปกครองต่างๆ (regimes) พร้อมกับรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในระบอบการปกครองแต่ละประเภทที่เพลโตและนิทเซ่ ได้วิเคราะห์เอาไว้

3.2 เพื่อทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองในยุคโบราณ (ancient) ซึ่งมีเพลโต เป็นตัวแทน ขณะที่แนวความคิดของการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยใหม่ (modern) จะมีนิทเซ่ เป็นตัวแทน

3.3 เพื่อทราบถึงสภาวะของวิวัฒนาการ (evolution) ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันระหว่างแนวความคิดในเรื่องของระบอบการปกครอง (regime) ระหว่างยุคโบราณ (ancient) กับสมัยใหม่ (modern)

3.4 เพื่อทราบถึงนัยความสำคัญการเมืองของจิตวิญญาณ (politics of the soul) ทั้งของเพลโตและนิทเช่ว่ามีความสัมพันธ์ มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับระบอบการปกครอง ผู้ปกครองและปรัชญาการเมืองอย่างไรบ้าง

3.5 เพื่อนำตัวรูปแบบและเนื้อหา รวมไปถึงคำอธิบายและการวิเคราะห์ต่างๆ ทั้งของเพลโตและนิทเช่ เองมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ระบอบการปกครองรูปแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย (liberal democracy) และระบอบทรราชย์ในปัจจุบันได้